

WASHINGTON BLACK

ESI EDUGYAN

21. SZÁZAD
KIADÓ

Budapest, 2020

Cleónak és Maddoxnak

ELSŐ RÉSZ

Hit ültetvény, Barbados

1830

1

TÍZ-TIZENEGY ÉVES LEHETTEM – nem tudom pontosan –, amikor meghalt az első gazdám.

Nem gyászolta senki; csakis önmagunk miatt lógattuk a fejünket és jajongtunk a mezőn, meg azért, mert nyilván mindent ki fognak árusítani. Már nagyon öreg volt. Csak messziről: görnyedt volt, sovány, árnyéktetős nyugszékben ült a pázsiton, ölében takaróval. Túlélte egy örült királyt, túlélte még a rabszolga-kereskedelmet is, tanúja volt a francia birodalom bukásának és a brit felemelkedésének, az ipari korszak hajnalának, és már nem volt jó semmire. Emlékszem, a Hit ültetvény köves földjén kuporogtam aznap este, a csupasz sarkamon, tenyeremet Nagy Kit lábikrájához szorítva, érezve, ahogy árad a bőréből a melegség, az erő, a hatalom, miközben a nap leereszkedett körülöttünk a cukornádra. Némán néztük, ahogy a felügyelők kihozzák a koporsót a Nagyházból. A koporsó csikorogva rácsúszott a szalmával bélelt szekérrre, a saroglya a helyére kattant, és a szekér zörögve elindult.

Így kezdődött: én meg Nagy Kit néztük, ahogy a halott szabaddon távozik.

Egy reggel, tizennyolc hét múlva, megérkezett az unokaöccse, porlepte hintók sorának élén; egyenesen a Bridge Town-i kikötőből hajtottak fel. Hogy a birtokot nem adták el, akkor még isteni ajándéknak tekintettük. A hintók lassan végignyikorogtak a pálmafákkal árnyékkolt, felpuhult talajú töltésen. A karaván végén, egy pőrekocsin valami furcsa dolog trónolt, ponyvával letakarva, akkora volt, akár a korbácsolószikla a kismezőn. El nem tudtam képzelni, mi lehet.

Tisztán emlékszem minderre, mert akkor is a cukornádas szélén voltunk Nagy Kittel – abban az időben nemigen tágitottam mellőle –, és láttam, amint Gaius meg Immanuel kinyitja a hintó ajtaját, és le-bocsátja a hágcsőt. Láttam a szép kis Émilie-t is a Nagyháznál, magamkorú volt, és néha meg-megpillanthattam esténként, amikor ki-löttyentette a mosogatólét a magas fűbe, a konyha mellett. Lelépett két fokot a verandán, megigazgatta a kötényét, és mozdulatlaná merevedett.

Elsőnek, kalappal a kezében, egy fekete hajú, lóarcú, bozontos szemöldökű férfi szállt ki a hintóból. Felemelte a fejét, és körülnézett a birtokon meg az összeverődött férfiakon és nőkön. Aztán láttam, hogy hátramegy ahhoz a furcsa tárgyhoz, körbejárja, megvizsgálja a köteleket és a ponyvát. Kezével elárnyékolta a szemét, megfordult, és egy rémisztő pillanatig úgy éreztem, egyenesen engem néz. Valami puha anyagot rágott, egy kicsit mozgott az állkapcsa. Nem fordította el a tekintetét.

De igazán a második, a vészjósló, fehér ruhás férfi ragadta meg a figyelmemet. Ez lesz az új gazdánk – ezt rögtön megértettük. Magas volt, ingerlékeny, beteges, a lábai kifelé hajlottak, mint a körző szárai. Dús, hófehér haj türemkedett elő háromszögletű, fehér kalapja alól. Fakó szempillákat, főtlen-sápadt bőrt érzékeltem. Aki más emberé is volt már, hamar megtanulja lesni a gazda szemét; amit ennek az embernek a szemében láttam, elborzasztott. A tulajdona voltam, akárcsak a többiek, akik közt éltem, nemcsak az életünk, hanem a halálunk fölött is uralkodott, és túlságosan is élvezte ezt. Erasmus Wilde-nak hívták.

Éreztem, hogy Nagy Kit megremeg mellettem. Pontosan értetem. Az ember sima fehér képe csillogott, ruhájának makulátlan fehér redői fénylettek; mintha démon lett volna, gonosz szellem. Attól féltem, akkor tűnik el és jelenik meg újra, amikor csak akar, attól féltem, vért szív, hogy melegen tartsa magát, attól féltem, bármikor bárhol megjelenhet, és nem fogjuk észrevenni, így aztán csöndben dolgoz-

tam. Sok halált láttam már, kiismertem a gonosz természetét. Fehér volt, mint egy démon, egy reggel kilebegett egy hintóból egy rémült ültetvény hőségébe, és a szemében nem volt semmi.

Ma már azt hiszem, Nagy Kit akkor döntötte el, nyugodtan, csupa szeretetből, hogy megöli magát, és engem is.

2

SENKIM SEM VOLT EGÉSZ GYEREKKOROMBAN, csak Nagy Kit, ahogy a nád földön neveztük őt. Szerettem ezt az asszonyt, és félttem tőle.

Ötéves lehettem, amikor a női szállás főnöke valamiért megharagudott rám, és átzavart a kiszáradt pálmafa alatti kegyetlen kunyhóba, Kit kunyhójába. Az első estén ellopták a vacsorámat, összetörték a fatálcámat, egy férfi, akit nem is ismertem, úgy fültövön vágott, hogy megtántorodtam, és egy időre meg is süketültem. Két kislány leköpött. Vénséges vén nagyanyjuk a karomba mélyesztette a körmeit, lefogott, és lenyiszálta a lábamról a sarut, a bőryanag végett.

Akkor hallottam először Nagy Kit hangját.

– Ezt a kisfiút ne – mondta halkán.

Csak ennyit. De aztán valami rettenetes, hatalmas fekete energia zúdult felénk, ellenállhatatlanul, mint a hullámverés, belemarkolt a vénasszony hajába, és félredobta, mint egy csonttalan rongycsomót. Iszonyodva bámultam. Nagy Kit mintha undorral nézett volna le rám a narancssárga szemével, aztán visszatért a zsámolyához, egy sötét sarokba.

De reggel arra ébredtem, hogy mellettem guggol a fakó fényben. Felém nyújtotta a kásátálcáját, és végighúzta az ujját a tenyereim vonalain. – Nagy életed lesz, gyermekem – mormolta. – Sok folyó lesz benne. – Aztán beleköpött a tenyerembe, és összezárta, úgy, hogy a nyál kicsordult a bütykeim között. – Ez az első folyó – mondta nevetve.

Rajongtam érte. Mindenkinek fölébe toronylott, óriási volt és brutális. Rettegtek tőle a mérete miatt, és mert sósvízi volt, boszorkány

a régi Dahomey-ban, mielőtt elrabolták. Átkokat hintett a kunyhók alá, a földre. Felaggatott, kibelezett varjak jelentek meg egyes ajtónyílások fölött. Egyszer három héten át mindennap elvette egy erős kovácssegédétől a reggelijét és a vacsoráját, és a szeme láttára megette, ujjával kotorta ki a tálkájából az ételt, míg valahogyan egyezsége nem jutottak. A perzselő mezőn úgy fénylett a teste, mintha be volna olajozva, tépte-szaggatta a nyomorult földet, furcsa dalokat dünyögött, és csak úgy vonaglottak az izmai. Néha, éjjel a kunyhóban hazája nyers, mély nyelvén suttogott valamit álmában, és fel-felkiáltott. Ezt soha senki nem tette szóvá, és másnap a mezőn úgy dolgozott, mint egy fúria, mint valami tompa fejsze, legalább annyi termést tett tönkre, mint amennyit learatott. Az igazi neve, súgta oda nekem egyszer, az, hogy Nawi. Három fia volt. Egy fia volt. Nem voltak fiai, de még lánya se. Történetei együtt változtak a holddal. Emlékszem, néha, napkeltekor, egy marék földet hullajtott a pengéjére, s közben kántált valamit, a hangja rekedt volt, mintha érzelem fojtogatná. Imádtam ezt a hangot, vad zenéjét. A fogai közt szívta be a levegőt, felsandított, és rákezdedt: – Amikor a királyi testőrség tagja voltam Dahomey-ban...; vagy: – Amikor szétmorzsoltam a kezem közt az antilopot... – és én ilyenkor félbe-szerbe hagytam mindent, és ámulva hallgattam. Mert valóságos csoda volt ő, egy másik világ tanúja, amit el sem tudtam képzelni, túl a kunyhókon és a Hit ültetvény gonosz mezején.

Az ültetvény komor helyé vált új gazdánk keze alatt. A második héten kirúgta a régi felügyelőket. Durva férfiakat hozatott helyettük a dokkokból, tetovált, vörös képű alakokat, akik fintorogtak a hőség-től. Veterán katonák voltak, régi rabszolga-kereskedők, vagy csak egyszerű, koldusszegény szigetlakók, irataik a zsebükbe gyűrve, beesett szemük ördögi. És elkezdődtek a csonkítások. Pedig mit értünk így, megnyomorítva? Láttam férfiakat kibicegni a mezőre, vér folyt a lábukon, láttam nőket véres kötéssel a fülükön. Edwardnak kimetszették a nyelvét, mert visszabeszélt, Elizabethet kényszerítették, hogy egy

csurig telt éjjeliedényből egyen, mert előző este nem pucolta maku-
látlanra. James meg akart szökni, ezért példát statuáltak vele: a gazda
elevenen égettette meg egy hajcsárral, és nekünk végig kellett néz-
nünk. Utána a máglyája zsarátnokában felizzították a vasat, mi pedig
elsorjáztunk az elszenesedett borzalom mellett, és újra megbillogoz-
tak bennünket.

James volt az első az új gyilkolások közül; nemsokára jött a többi
is. Beteg férfiakat korbácsoltak cafattá, akasztottak fel a mezőn, puf-
fantottak le. Én még gyerek voltam, sírtam éjszakánként. De Nagy
Kit minden új halálesetet bős, elégedett morrantással fogadott, ádáz,
narancssárga szeme összeszűkül.

A halál ajtó. Azt hiszem, ezt akarta megértetni velem. Ő nem félt
tőle. Ősi hitet vallott, amely az afrikai magasföldek folyói közt gyö-
kerezett, és e hit szerint a holtak egészen feltámadnak, újra otthon,
a szülőföldjükön, és megint szabadon járhatnak. Ez a gondolat szí-
várgott belé a fehér ruhás ember jöttével, mint amikor mérget csor-
gatnak egy kútba.

Egyik éjjel elmesélte nekem, mi a szándéka. Gyorsan fogjuk csi-
nálni, mondta. Nem fog fájni.

– Félsz tőle? – suttogta, ahogy egymás mellett feküdtünk a kuny-
hóban. – Félsz a haláltól?

– Ha te nem félsz tőle, akkor én se – jelentettem ki hősiezen. Érez-
tem, amint a karja oltalmazón körém fonódik a sötétben.

Felmordult; hosszú, sötét moraj, a melle közepéből. – Ha meghalsz,
a hazádban ébredsz fel. Szabadon. – Erre megvontam a vállam, és ő
megérezte ezt, maga felé fordította az államát az ujjaival. – Mi az? –
kérdelte. – Nem hiszed el?

Nem akartam megmondani neki, félttem, hogy megharagszik. De
aztán csak odasúgtam: – Nekem nincs hazám, Kit. Nekem ez a hazám.
Szóval itt ébredek majd fel, rabszolgának megint? Ráadásul te nem
leszel itt?

– Velem jössz Dahomey-ba – mormolta határozottan. – Ez így működik.

– Te láttad őket? A halottakat, akik feltámadtak? Amikor Dahomey-ban éltél?

– Láttam – suttogta. – Mind láttuk. Tudtuk, kik ők.

– És boldogok voltak?

– Szabadok voltak.

Éreztem, hogy elborít a nap fáradtsága.

– Milyen az, Kit? Szabadnak lenni?

Éreztem, hogy fészkelődik a földön, aztán magához húzott, forró lélegzete a fületem birizgálta. – Jaj, gyerekem, nincs a világon ahhoz fogható. Ha szabad vagy, azt csinálsz, amit akarsz.

– Oda mész, ahová csak akarsz?

– Oda mész, ahová csak akarsz. Akkor kelsz fel, amikor csak akarsz. Ha szabad vagy – suttogta –, és valaki kérdez tőled valamit, nem muszáj válaszolnod. Nem muszáj befejezned a munkát, ha nem akarsz. Egyszerűen otthagysz.

Lecsukódott a szemem az ámulattól. – Tényleg?

Belecsókolt a hajamba a fülem mögött. – Aha. Egyszerűen lerakod a lapátot, és elmész.

DE AKKOR MIÉRT HALOGATTA? Múltak a napok, a Hiten egyre keményebb, brutálisabb lett az élet, ő azonban nem ölt meg bennünket. Valami előérzet, valami figyelmeztető jel visszafogta a kezét.

Egy este kivezetett kis veteményeskertjéhez, ahol egyedül lehetünk. Láttam a kezében az éles, rozsdás kapát, és megremegtem. De csak azt akarta megmutatni, milyen szépen csíráznak a sárgarépai. Egy másik éjjel felkeltett, és némán kivezetett a sötétbe, végig a magas fűben az elszáradt pálmafához, de most meg csak azért, hogy a lelkemre kösse, senkinek se beszéljek a szándékunkról. – Ha meg-

tudják, szétválasztanak bennünket, gyerekem – sziszegte. Nem értetem, minek várunk. Látni akarom a szülőföldjét, mondtam, szababon akarok járkalni vele Dahomey-ban.

– De jól kell csinálnunk, gyerekem – suttogta. – A megfelelő hold alatt. A megfelelő szavakkal. Másként hiába szólítanánk az isteneiket.

Aztán elkezdődtek az öngyilkosságok. Cosimo elvágta a torkát egy bárdal, Adam a kovácsműhelyből lopott szöggel átszúrta a csuklóját. Mindkettőt kivérezve találták a kunyhók mögött a fűben, egyiket a másik után, reggel. Régi sósvíziek voltak, akárcsak Kit, ők is hittek benne, hogy ősi földjükön születnek újjá. De amikor a fiatal William, aki már az ültetvényen született, felakasztotta magát a mosókonyhában, kijött közénk Erasmus Wilde.

Lassan lépkedett a pázsiton vakító fehér ruhájában, mögötte pár lépéssel egy felügyelő közeledett. A felügyelő rongyos szalmakalapot viselt, és egy talicskát tolt. A talicskában karó volt, meg egy szürke zsákvászonsomó. Átvágtak a fűvön a perzselő nap alatt, és megálltak a nádföld szélén, ahol fel voltunk sorakozva. Új gazdánk figyelmesen szemügyre vett bennünket a forró, tiszta levegőben.

Láttam az arca meg a keze húsát: viaszfehér volt, vértelen. Szája piros, szeme átható kék. Lassan elhaladt előttünk, és mindegyikünknek az arcába meredt. Hallottam Nagy Kit zihálását fölöttem, és megértettem, hogy fél. Amikor a gazda rám nézett, éreztem égető pillantását, és borzongva lesütöttem a szemem. Poshadt, verejtékszagú volt a levegő.

Akkor a fehér ruhás intett a mögötte álló hajcsárnak. Az megbilentette a talicska nyelét, és kiborította terhét a földre.

Mint a szél futott végig rajtunk a zsongás.

William holtteste feküdt kiterülve a földön, szürke ruhacsomóban. Arca a fájdalom görcsébe dermedt, szeme kidüledt, elfeketült nyelve kilógott a szájából. Eltelt néhány nap a halála óta, úgyhogy fura dolgok

történtek a testében. Fel volt puffedve, a bőre foltos volt, szivacsos. Erőt vett rajtam az iszonyat.

Amikor megszólalt, nyugodt, száraz, unott volt a gazda hangja.

– Egy niggert láttok itt, aki végzett magával – mondta Erasmus Wilde. – Az én rabszolgám volt, mégis végzett magával. Meglopott engem. Tolvaj. – Elhallgatott, összefűzte a kezét a háta mögött. – Úgy tudom, néhányan azt képzelitek, ha meghaltok, a hazátokban fogtok feltámadni. – Mintha akart volna még mondani valamit, de csendben maradt, gyorsan elfordult, és intett a talicskásnak.

A hajcsár a tetem fölé hajolt egy görbe nyúzókéssel. Kérges marhába fogta William állát, és nyiszálni kezdett. Hallottuk, hogyan szakad a borzalmas, nedves hús, ropognak a csontok, láttuk, ahogy William élettelen teste hátborzongatóan elhanyatlik, amint lejött a feje.

A felügyelő kiegyenesedett, és két kézzel felemelte a levágott fejet. Aztán a talicskához lépett, és levette róla a hosszú póznát. Belekalapálta a száraz földbe, és rászúrta William fejét.

– Fej nélkül nem lehet feltámadni! – kiáltotta oda nekünk a gazda. – Minden öngyilkos így fog járni. Ne feledjétek. Egyiktek sem látja viszont a szülőföldjét, ha folytatjátok ezt az öngyilkosság-sorozatot. Haljatok meg természetes módon.

Felnéztem Kitre. William fejét bámulta a karón, a napsütésben puhuló húsdudort, és volt valami a tekintetében, amit még sohasem láttam.

Kétségbeesés.